

Kindle e-könyv olvasók kölcsönzése a Texas A&M University könyvtárában

E-könyv olvasó-készülékek a könyvtárakban

A könyvtárak már mintegy tíz éve kísérleteznek a különféle e-könyv olvasó-eszközökkel és ezek könyvtári célú hasznosításával. A *North Carolina State University* (NCSU) könyvtárosai például már 2000-ben teszteltek egy ilyen készüléket, a *University of California Santa Barbara* könyvtárában, pedig 2001-ben volt az első e-book program. A tapasztalatok azt mutatták, hogy a legfontosabb szempont az olvasás kényelmessége, és ezek a kezdeti prototípusok nem bizonyultak elég praktikusnak – ráadásul elég költségesek is voltak. Az új generációs e-könyv olvasók, köztük elsősorban az *Amazon Kindle* és a *Sony Reader* viszont már olcsóbbak, több könyvet lehet rájuk letölteni, még hozzá azonnal, továbbá jóval hosszabb ideig használhatók külső áramforrás nélkül. Különösen a 2007-ben megjelent Kindle lett sikeres, annak ellenére, hogy csak az *amazon.com* oldalról lehet rá könyveket tölteni, a *Whispernet* nevű vezeték nélküli hálózaton át, saját speciális formátumban. Mindezen korlátozások ellenére a Kindle volt az első olyan eszköz, amelyet már elfogadtak az emberek a nyomtatott könyv alternatívájaként, és a *Sony Reader* mellett a könyvtárak is többnyire ezt kezdik bevonni a kölcsönzésbe.

North Carolina egyetemi könyvtára ebben is az úttörők közé tartozik: a könyvtár használói az általuk igényelt könyveket letölthetik egy Kindle készülékre. Hasonló modellt választott a *Sparta Public Library* New Jersey-ben. Ez az első közkönyvtár, ahol üres Kindle-ket lehet kölcsönvenni és az olvasó döntheti el, hogy milyen könyveket kér rá. A letöltési díjat a könyvtár fizeti. Más könyvtárak adott művekkel előre feltöltött könyv olvasókat adnak kölcsön. A *Vanderbilt University* tudományos és műszaki könyvtára például a könyvtárosok által válogatott, számítástechnikai témájú szakkönyveket kölcsönöz Kindle-n; a már említett NCSU-n pedig már nem jogvédett irodalmat lehet *Sony Reader*en olvasni. A *Pennsylvania State*

University a Sony-val együttműködve 100 ilyen készüléket tud kiadni a hallgatóinak, különböző szakok tananyagaival feltöltve.

Bár egyre több könyvtárban lehet már e-book olvasókat kölcsönözni, kevés helyen vizsgálták meg, hogy ezek mennyire használhatók. A *Texas A&M University* az elsők között volt, ahol ilyen kutatást folytattak le. Miután beszerezték 40 db. Kindle készüléket és egy éven át rögzítették a felhasználói tapasztalatokat, a kutatók legfontosabb megállapítása az volt, hogy a Kindle jó eszköz a népszerű irodalom olvasásához, de tudományos célokra kevésbé alkalmas, mert gyengék a grafikus képességei, és túl drága, illetve túl kevés a letölthető szakkönyv.

A Texas A&M projekt

A használhatósági kutatás lezárása után a könyvtár megkezdte az e-könyv olvasók kölcsönzését az egyetem dolgozói és hallgatói számára. Egy külön erre kapott forrásból darabonként 399 dollárért vásároltak Kindle-ket 2008-ban. Az ezekre letöltött könyveket rajtahagyják a készülékeken, miután az olvasók visszahozzák őket. Bár a könyvek nem másolhatók át, de az Amazon azt megengedi, hogy egy adott számlához (account) akár hat különböző Kindle-t is regisztráljunk és ezek bármelyikén olvasható a megvett mű. Mivel a projekt befejezésének időpontja bizonytalan volt, a könyvtárosok úgy döntöttek, hogy nem veszik fel a katalógusba az így letöltött könyveket, hanem csak az Amazon szerverén levő nyilvántartást használják annak követésére, hogy miket vásároltak már eddig. A könyvtárhasználók egy webes űrlapon át rendelhetnek új könyveket és ezek letöltési díját a könyvtár fizeti. A Texas A&M University könyvtáraiban az a szokás, hogy az olvasók által kért papírkönyveket automatikusan beszerzik (ha az áruk nem haladja meg a 150 dollárt), így tehát ugyanezt a gyakorlatot követik az e-book vásárlásnál is. A kölcsönzési időt – a potenciális felhasználókkal folytatott beszélgetések alapján – két hétben állapították meg,

és ez alatt legfeljebb három könyvet tölthet le az olvasó magának. A kéthetes időintervallum megegyezik egyébként a könyvtár által szolgáltatott egyéb eszközök: iPod-ok, digitális fényképezőgépek és videokamerák kölcsönzési idejével.

Az új szolgáltatást erőteljes „reklámkampánnyal” vezették be: az egyetemi webes hírlapban megjelentetett közleménnyel, a könyvtár honlapjára kitett grafikus reklámcsíkkal, és a bestseller-könyvespolc mellett elhelyezett plakáttal igyekeztek felhívni a figyelmet a Kindle kölcsönzés lehetőségére. A siker elsőről volt, mindjárt az első napon 30 igény érkezett, és egy hónap után már 108-an voltak a várólistán. Ez idő alatt 62 könyvet vásároltak az olvasók, átlagosan 10,14 dollárért. Ezek többsége népszerű olvasmány volt: lektűr és romantikus regények tették ki a letöltött könyvek 18%-át, némi meglepetésre 16% volt a gyermekirodalom, hasonló arányú a sci-fi, a fantasy és a horror. A komoly szépirodalom aránya 8, az életrajzoké 6% volt, a maradék egyharmad pedig különböző szakmunkákból és egyéb műfajokból állt.

Tanulságok

- A legmeglepőbb tapasztalat az, hogy milyen népszerű lett az új szolgáltatás. Az első hét után 6-ról 12-re növelték a kölcsönzésbe bevont Kindle-k számát, majd két hét múlva 18-ra, de még így sem tudták kielégíteni az igényeket. Ezért kénytelenek voltak egy hétre csökkenteni a kölcsönzési időt és az ez alatt megvehető könyvek számát is háromról egyre korlátozni. Amúgy nem volt semmilyen gond a visszahozott készülékekkel, nem volt rajtuk sérü-

lés és a működtető szoftvert sem állították el a felhasználók.

- A nagy érdeklődés részben annak is köszönhető, hogy a Kindle-t nem árulják boltokban, így nem lehet kipróbálni. Többben is azért kölcsönöztek ki egy-egy készüléket néhány órára, hogy eljátszódzon vele, nem egy könyvet akartak elolvasni, csak az eszközt szerették volna megismerni.
- Utólag már az is látszik, hogy nem volt szerencsés egyszerre meghirdetni a szolgáltatást több fórumon is. Jobb lett volna fokozatosan megismertetni a könyvtárhasználók egyes rétegeivel, így nem jelentkezett volna hirtelen akkora kereslet, amekkorát a könyvtár nem tudott kielégíteni.
- Az indulás óta eltelt idő alatt bebizonyosodott, hogy az e-könyvolvasók fontos eszközök lehetnek a könyvtárakban – gyors és költséghatékony lehetőséget jelentenek a népszerű irodalom könyvtári szolgáltatásához. A szolgáltatás még tovább gyorsítható, ha a könyvtárosok előre letöltik a várhatóan érdekes műveket (pl. a sorozatok egyes részeit megjelenésük napján azonnal), így nem kell várakozniuk a felhasználóknak addig, amíg a kért könyvet a könyvtár megvásárolja. A jövőben várhatóan egyre változatosabb lesz a Kindle-re megvehető művek kínálata, és ahogy javulnak az eszköz grafikus megjelenítő képességei, egyre inkább alkalmas lesz a szakirodalom olvasására is.

/CLARK, Dennis T.: Lending Kindle e-book readers: first results from the Texas A&M University project. = Collection Building, 28. köt. 4. sz. 2009. p. 146–149./
<http://www.emeraldinsight.com/10.1108/01604950910999774>

(Drótos László)